

פרשת נח התשפ"ה

ari.kahn@biu.ac.il

הרב ארי דוד קאהן

1. בראשית פרק ו פסוק א (פרשת בראשית) - טו (פרשת נח)

(א) וַיְהִי כִּי־הִחַל הָאָדָם לָרֹב עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה וּבָנֹת יִלְדוּ לָהֶם: (ב) וַיֵּרָאוּ בְנֵי־הָאֱלֹהִים אֶת־בָּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הֵנָּה וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכָּל אֲשֶׁר בָּחָרוּ: (ג) וַיֵּאמֶר ה' לֹא־יִדּוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעַלְם בְּשַׁגֹּם הוּא בָשָׂר וְהָיוּ יָמֵי מַצָּה וְעֹשָׁרִים שָׁנָה: (ד) הַגִּפְלִים הָיוּ בָאָרֶץ בִּימֵי הָהֵם וְגַם אֲחֵרֵי־כֵן אֲשֶׁר יָבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶל־בָּנוֹת הָאָדָם וַיִּלְדוּ לָהֶם הֵמָּה הַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר מֵעוֹלָם אֲנָשֵׁי הָשָׁם: פ (ה) וַיֵּרָא ה' כִּי רָבָה רָעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ וְכָל־יֹצֵר מַחְשַׁבְתּוֹ לָבוֹ רָק רָע כָּל־הַיּוֹם: (ו) וַיִּנָּחֶם ה' כִּי־עָשָׂה אֶת־הָאָדָם בָּאָרֶץ וַיִּתְּעַצֵּב אֶל־לְבוֹ: (ז) וַיֵּאמֶר ה' אֲמַלְכָה אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר־בְּרָאתִי מֵעַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאֲדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי נַחֲמָתִי כִּי עָשִׂיתִם: (ח) וְנָח מָצָא חֵן בְּעֵינֵי ה': פ

פרשת נח (ט) אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלְּךְ־נֹחַ: (י) וַיּוֹלֶד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יָפֶת: (יא) וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס: (יב) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי־הִשְׁחִית כָּל־בָּשָׂר אֶת־יִצְרָכוֹ עַל־הָאָרֶץ: ס (יג) וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קֵץ כָּל־בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי כִּי־מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי מַשְׁחִיתָם אֶת־הָאָרֶץ:

2. רש"י בראשית פרק ו

(ו) ויתעצב - האדם אל לבו של מקום, עלה במחשבתו של מקום להעציבו, זהו תרגום אנקלוס. דבר אחר וינחם - נהפכה מחשבתו של מקום ממדת רחמים למדת הדיו, עלה במחשבה לפניו מה לעשות באדם שעשה בארץ, וכן כל לשון נחום שבמקרא לשון נמלך מה לעשות, וכן אדם וינחם (במדבר כ"ג) ועל עבדיו ינחם (דברים ל"ב) וינחם ה' על הרעה (שמות ל"ב) נחמתי כי המלכתי (שמואל א' ט"ו) כלם לשון מחשבה אחרת הם:

(יא) ותשחת - לשון ערוה ועבודה זרה, כמו (דברים ד טז) כמו פן תשחתו, כי השחית כל בשר וגו':

ותמלא הארץ חמס - גזל:

(יב) כי השחית כל בשר - אפלו בהמה חיה ועוף נזקקין לשאינו מינו:

(יג) קץ כל בשר - כל מקום שאמה מוצא זנות ועבודה זרה אנדרולומוסא באה לעולם והורגת טובים ורעים. כי מלאה הארץ חמס - לא נחםם גזר דיןם אלא על הגזל:

3. דברים פרק ד פסוק טז (פרשת ואתחנן)

פן־תשחתו וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כְּלִסְמָל תִּבְנִית זָכָר אוֹ נִקְבָּה:

4. מדרש אגדה (בובר) בראשית פרק ו פסוק יא (פרשת נח)

[יא] ותשחת הארץ לפני האלהים. שהיו עובדי ע"ז, כמו שנאמר פן תשחיתו וַעֲשִׂיתֶם [לכם] פסל (דברים ד טז): ותמלא הארץ חמס. שהיו גזלנים, שנאמר גבולות ישיגו עדר גזלו וירע (איוב כד ב): ד"א חמס. שהיו שופכים דמים, שנאמר מַחְמָס בְּנֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר־שָׁפְכוּ דַם־נַקִּיָּא (בארא"ם) (יואל ד יט): ד"א גילוי עריות, שנאמר ואשר אכלו שאר עמי ועורם מעליהם הפשיטו (מכה ג ג):

5. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף נו עמוד א

דכתיב {בראשית ו': י"א} ותשחת הארץ לפני האלהים ותנא דבי רבי ישמעאל בכל מקום שנאמר השחתה אינו אלא דבר ערוה ועבודה זרה דבר ערוה שנהנה שנהנה שנהנה {בראשית ו': י"ב} כי השחית כל בשר את יצרכו עבודה זרה דכתיב {דברים ד': ט"ז} פן תשחיתו וַעֲשִׂיתֶם וגו'. ואידך אורחיהו דקא מגלי.

6. נצי"ב דברים ל"ב:ה'

ואמר על חורבן בית ראשון שחת לו — שהמה שחתו "לו", כביכול, וכל מקום שנאמר 'השחתה' הוא עבודה זרה וגילוי עריות.

7. ביאורי מהרא"י - תרומת הדשן שמות ל"ב:ו'

לצחק. רש"י ויש בלשון הזה שפיכת דמים כדכתיב (שמואל ב ב יד) יקומו נא הנערים וגו' ואף כאן נהרג חור. צריך ליישב קצת אמאי האריך רש"י להביא ראיה מחור ולא סמך על לשון לצחק כדסמך עליו לעניין גלוי עריות דלא אשכחן מפורש במקום אחר שחטאו בגילוי עריות. ויש לומר דפשטיה דקרא משמע טפי אגילוי עריות מאשפיכת דמים. דלשון מצחק אשכחן בכמה דוכתי דקאי אתשמיש, לפי שהוא בא על ידי צחוק כמו ביצחק (בראשית כו ח) מצחק

את רבקה אשתו. וכדמרגמינן וכומז (הלן לה כב) ומחוך, דבר המביא לידי גיחוך (שבת סד.) אבל לא ידענן אי בהיתר אי באיסור ערוה, וקא מייתי ראייה מלצחק בי (בראשית לט יז). **אבל שפיכת דמים מן הלשון עצמו לא משתמע,** דאדרבה אין מצחקין לשפיכות דם, וצריך להביא ראייה דנהרג חור. **אי נמי גילוי עריות מוכח הכא מקרא אחרינא (פסוק ז) כי שחת עמך, וכדקיימא לן (סנהדרין נז.) בכל מקום שנאמר השחתה אינו אלא דבר ערוה ועבודה זרה, ומכל מקום אי לאו לצחק, לא הוי מוקמינן קרא אלא אעניינא גופיה דבעבודה זרה קראי קיימי.**

8. **תרגום אונקלוס בראשית פרק ו פסוק יא (פרשת נח)**

ואתחבלת ארעא קדם יי ואתמליאת ארעא חטופין:

9. **תרגום ירושלמי בראשית פרק ו פסוק יא (פרשת נח)**

ואיתמליאת ארעא חומסין וגוזלין:

10. **אבן עזרא בראשית פרק ו פסוק יא (פרשת נח)**

חמס בגזל ועשק, וקחת גם הנשים בחזקה.

11. **חזקוני בראשית פרק ו פסוק יא (פרשת נח)**

חמס גילוי עריות שנאמר חמסי ושארי. חמס עבודת כוכבים שנאמר חמס וישובו להכעיסני. חמס ע"ש שפיכות דמים שנאמר מחמס בני יהודה אשר שפכו דם נקיא בארצם.

12. **בראשית פרק ה פסוק כח - לב (פרשת בראשית)**

(כח) וַיְחַיֵּלֶמֶד שְׁתֵּי נָשִׁים וּשְׁמַנִּים שָׁנָה וּמֵאֶת שָׁנָה וַיֵּלֶד בָּן: (כט) וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ נֹחַ לֵאמֹר זֶה יִנְחָמֵנוּ מִמַּעַשְׁנוֹ וּמִעֲצָבוֹן יִדְּיֵנוּ מִן־הָאָדָמָה אֲשֶׁר אָרָרָה ה': (ל) וַיְחַיֵּלֶמֶד אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־נֹחַ חֲמֵשׁ וּתְשַׁעִים שָׁנָה וַחֲמֵשׁ מֵאֶת שָׁנָה וַיֵּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: (לא) וַיְהִי כִּלְיָמִי־לֶמֶד שָׁבַע וְשִׁבְעִים שָׁנָה וּשְׁבַע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: ס (לב) וַיְהִי־נֹחַ בֶּן־חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיֵּלֶד נָח אֶת־שֵׁם אֶת־תָּם וְאֶת־יָפֶת:

13. **בראשית פרק ד פסוק יט - כד (פרשת בראשית)**

(יט) וַיִּקַּח־לוֹ לֶמֶד שְׁתֵּי נָשִׁים שֵׁם הָאֶחָת עֵדָה וְשֵׁם הַשְּׁנִיית צִלָּה: (כ) וַתֵּלֶד עֵדָה אֶת־יִבְל הִוא הָיָה אֲבִי יִשָּׁב אֶהָל וּמִקְנֶה: (כא) וְשֵׁם אֶחָיו יִבְל הִוא הָיָה אֲבִי כָל־חַפְשׁ כְּנָזר וְעוֹגֵב: (כב) וַצִּלָּה גַם־הִוא יָלְדָה אֶת־תּוֹבֵל קִין לְטָשׁ כָּל־חֶרֶשׁ נְחֹשֶׁת וּבְרָזָל וְאֲחֻזּוֹת תּוֹבֵל־קִין נַעֲמָה: (כג) וַיֹּאמֶר לֶמֶד לְנִשְׁוֵי עֵדָה וַצִּלָּה שָׁמַעַן קוֹלֵי נָשִׁי לֶמֶד הִאָּזְנָה אִמְרָתִי כִּי אִישׁ הִרְגִּילִי לַפְּעֻלִי וַיֵּלֶד לִסְבֵּרֶתִי: (כד) כִּי שִׁבְעָתִים יָקָם־קִין וּלְמֶד שִׁבְעִים וּשְׁבַעֲהָ:

14. **בראשית רבה (וילנא) פרשה כג סימן ב (פרשת בראשית)**

ויקח לו למה שתי נשים שם האחת עדה ושם השניית צלה, אמר רבי עזריה בשם רבי יהודה בר סימון כך היו אנשי דור המבול עושין, הנה אחד מהן לוקח לו שנים, אחת לפריה ורביה ואחת לתשמיש, זו שהיתה לפריה ורביה היתה יושבת כאלו אלמנה בחייה [נסח אחר: בחיי בעלה], וזו שהיתה לתשמיש היתה משקה כוס של עקרים שלא תלד, והיתה יושבת אצלו מקשטת כזונה, הנה הוא דכתיב (איוב כ"ד: כ"א): רעה עקרה לא תלד ואלמנה לא ייטיב, תדע לך שפן שהרי הכורר שבהן הנה למה ולקח לו שתי נשים, הנה הוא דכתיב: ויקח לו למה שתי נשים, שם האחת עדה, דעדה מניה, ושם השניית צלה, שהיתה יושבת בצלו.

15. **רש"י בראשית פרק ד פסוק יט (פרשת בראשית)**

שתי נשים - כך היה דרכן של דור המבול, אחת לפריה ורביה ואחת לתשמיש, זו שהיא לתשמיש משקה כוס של עקרינ כדי שתעקר ומקושטת ככלה ומאכילה מעדנים, וחברתה נזופה ואבלה כאלמנה, וזהו שפירש איוב (איוב כ"ד כ"א) רועה עקרה לא תלד ואלמנה לא ייטיב, כמו שמפורש באגדת חלק: עדה - היא של פריה ורביה, ועל שם שמגונה עליו ומוסרת מאצלו. עדה תרגום של סורה: צלה - היא של תשמיש על שם שיושבת תמיד בצלו, דברי אגדה הם בבראשית רבה (כ"ב):

16. **דעת זקנים מבעלי התוספות בראשית פרק ד פסוק יט (פרשת בראשית)**

וקשיא לי, דהא כתיב אח"כ, וצלה גם היא ילדה. וי"ל, דלהכי כתיב גם, כלומר, אף צלה שנבחרה לתשמיש, ילדה ולא הועיל לה, כוס של עיקרין:

17. **אדרת אליהו בראשית פרק ד פסוק יט (פרשת בראשית)**

(יט) ויקח לו למה כו'. פירש קצת מדרכיהם כי המה היו משקין לאחת כוס של עיקרי' והוא לקח שתיהן לפריה ורביה לפיכך זכה ונשאר ממנו אחר המבול כי בתו נעמה אחות תובל קין היתה אשת נח לפי קבלת רז"ל (מ"ר פ' כ"ג). ונשאר ממנו ענף שהולידה את שלשה בני נח: שם האחת עדה. אצלו היתה ראשונה במעלה לפי שהיא לפריה ורביה

לא כן הרשעים שבדורו שהיתה סורה וגלמודה אצליהם: ושם השנית צלה. היושבת תמיד בצלו וקירב את הראשונה יותר מפני שהיתה נפשה עגומה ולכן זכתה והולידה קודם צלה:

18. הכתב והקבלה בראשית פרק ד פסוק יט (פרשת בראשית)

עדה וצלה. לפי קבלת רבותינו אין עדה וצלה שמות תולדותיהן כ"א שמות כנוייהן כי מנהג רע היה בימי דור המבול לקחת להם שתי נשים, אחת לפ"ו ואחת לתשמיש

19. אבן עזרא שיטה אחרת - פירוש בראשית פרק ד פסוק יט (פרשת בראשית)

ואלה שתי נשי למך - כאשר דרשו קדמונינו בדרך והוא הפשט - לא רצו להזקק לו, בעבור שאמרו, למה נזקק לבעל ונוליד בנים, שהוא הדור השביעי, וההורג אותם אין לו דמים עליו, כי תחלת החשבון מקין. ולמך אמר להן, כי התחילה מאדם והנה למך השביעי. והגזרה כבר בטלה השם ארך אפים ורב חסד. וזה ויאמר למך, כשאר פרשיות הנזכרות, וכבר אמר למך:

20. רד"ק בראשית פרק ד פסוק יט (פרשת בראשית)

ויקח לו למך שתי נשים - נראה שהראשונים לא היו לוקחים שתי נשים והוא החל ולקח לו שתי נשים, לפיכך היו מתקוטטות והיו צרות זו לזו, והוצרך להוכיחן ולהפחידן להרוג אותן אם לא תשקטנה:

21. רש"י בראשית פרק ד פסוק כב (פרשת בראשית)

תובל קין - תובל אומנתו של קין. תובל אִמְנָתוֹ שֶׁל קֵין, תובל לְשׁוֹן תְּבִלִין, תְּבִיל וְהִתְקִין אִמְנָתוֹ שֶׁל קֵין לַעֲשׂוֹת כְּלִי זֵין לְרוֹצְחִים:

לוטש כל חרש נחשת וברזל - מִסְּדָד אִמְנָנוֹת נְחֹשֶׁת וּבְרִזָּל כְּמוֹ יִלְטֹש עֵינָיו לִי (איוב ט"ז). חורש אינו לְשׁוֹן פֹּעֵל אֶלָּא לְשׁוֹן פּוֹעֵל, שֶׁהָרִי נְקוּד קִמֵץ קֶטֶן וְטַעְמוֹ לְמַטָּה, כְּלוּמַר, מִסְּדָד וּמִצְחָצֶחַ כָּל כְּלִי אִמְנָנוֹת נְחֹשֶׁת וּבְרִזָּל: נעמה - היא אִשְׁתּוֹ שֶׁל נֹחַ

22. בראשית רבה (וילנא) פרשה כג סימן ג (פרשת בראשית)

ותלד עדה את יבל וגו' (בראשית ד':כ'), לְשַׁעֲבֵר הָיוּ מִקְנֵין לְהַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמִטְמוּנֵינֵינוּ, חָזְרוּ לְהִיטֵב מִקְנֵין אוֹתוֹ בְּפִרְהֶסְיָא, הָדָא הוּא דְכְּתִיב (יחזקאל ח':ג'): אֲשֶׁר שָׁם מוֹשֵׁב סָמֶל הַקְּנָאָה. (בראשית ד':כ"א): וְשָׁם אָחִיו יוֹבֵל הוּא הָיָה אָבִי כָּל תַּפְשׁ כְּנָז וְעוֹגֵב, אֲדָרִיכוּלִין וּבִרְבָּלִין. (בראשית ד':כ"ב): וְצִלָּה גַם הוּא יִלְדָה אֶת תּוֹבֵל קֵין, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּסַכְנִין בְּשֵׁם רַבִּי לֹוִי אָמַר, זֶה תְּבִיל עֲבָרְתוֹ שֶׁל קֵין, קֵין הָרַג וְלֹא הָיָה לוֹ בְּמָה לְהִרְגֵּהוּ, אֲבָל זֶה לִטֵּשׁ כָּל חֹרֶשׁ נְחֹשֶׁת וּבְרִזָּל. (בראשית ד':כ"ב): וְאַחֲוֹת תּוֹבֵל קֵין נַעֲמָה, אָמַר רַבִּי אֲבָא בַר כְּהֵנָא, נַעֲמָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל נֹחַ הָיְתָה, לְמָה הָיוּ קוֹרִין אוֹתָהּ נַעֲמָה, שֶׁהָיוּ מַעֲשִׂיהָ נְעִימִים. וְרַבֵּנָן אָמְרִי נַעֲמָה אֲחֵרַת הָיְתָה, וְלָמָּה הָיוּ קוֹרִין אוֹתָהּ נַעֲמָה, שֶׁהָיְתָה מְנַעֲמַת בְּתוּף לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים.

23. תורה שלמה בראשית ד':כ"ב

[קמב] א"ר יצחק מאין דכתיב ואחות תובל קין נעמה, אלא א"ר יצחק צדקת היתה ונעימה במעשיה. ר' אבהו אמר פשוטו של מקרא מורה על שהיתה חכמה במלאכת הברזל כמו אחיה תובל קין, משמע דכתיב הוא היה אבי כל חרש נחשת וברזל ואחות תובל קין נעמה הוא הוציא אומנות זו ואחותו עמו, הה"ד ואחות תובל קין נעמה, שהיתה בקיאה כמותו, ואומר ואחות, מוסיף על הענין של מעלה. ר' בא אמר אמן של שדים היתה, והולידה אותם, דהא אימה דאשמדאי מלכא דשידי, נעמה שמה. ר' יצחק בשם ר' יוחנן אמר על שם יופיה נקראת כך, וממנה יצאו אותן דכתיב (בראשית ו':ב') כי טבת הנה במראה וביופי. (מדרש הנעלם בז"ת יט:)

24. תרגום המיוחס ליונתן - תורה בראשית פרק ד פסוק כב (פרשת בראשית)

וְצִלָּה אִף הִיא יִלְדִית יֵת תּוֹבֵל קֵין רַב לְכָל אוֹמֵן דִּידַע בְּעִבְדִית נְחָשָׁא וּפְרָזְלָא וְאַחֲתִיהָ דְּתּוֹבֵל קֵין נַעֲמָה הִיא הָנֹת מֶרֶת קֵינִין וְזִמְרִין: (ואחות תובל קין נעמה היא היתה בעלת קינות ושירה:)

25. מדרש אגדה (בובר) בראשית פרק ד פסוק כב (פרשת בראשית)

ואחות תובל קין נעמה, חכמינו ז"ל אמרו נעמה שהנעימה בסוף מעשיה, שבקשו מלאכי השרת לתעות אחריה וברחה מפניהם:

26. מדרש הגדול בראשית פרק ד פסוק כב (פרשת בראשית)

ואחות תובל קין נעמה. לפי שהיתה נאה ביותר עד שטעו בה מלאכי השרת לפי כך נזכרה.

27. רמב"ן בראשית פרק ד פסוק כב (פרשת בראשית)

...ובבראשית רבה (כג ג) יש אומרים אשתו של נח היתה, ולמה היו קורין אותה נעמה, שהיו מעשיה נאים ונעימים. נתכוונו לומר, שהיה לה שם בדורות ההם כי היתה צדקת והולידה צדיקים, ולכן יזכרנה הכתוב. ואם כן נשאר לקין זכר מעט בעולם. ואם נאמר שאינה האשה שהוליד נח ממנה שלשת בניו, אם כן אין בזה טעם להזכירה: ומדרש אחר לרבותינו שהיא האשה היפה היא מאד שממנה תעו בני האלהים, והיא הנרמזת בפסוק ויראו בני האלהים את בנות האדם (להלן ו ב), כמו שמוזכר בפרקי רבי אליעזר (כב). ואחרים אמרו (זהר חדש א יט ב) כי היא היתה אשת שמדון, אם אשמדאי, וממנה נולדו השדים, כי כן ימצא שמה בכתבי שמושי השדים. והכתוב ירמוז ויקצר בתעלומות כאלה:

28. בראשית פרק ו פסוק יט (פרשת נח)

וּמִכָּל־הָחַי מִכָּל־בֶּשֶׂר שְׁנַיִם מִכָּל תְּבָיָא אֱלֹהִים לְהַחֲיֵית אֶתָּה זָכָר וּנְקֵבָה יִהְיוּ:

רש"י בראשית פרק ו פסוק יט (פרשת נח)

ומכל החי - אפילו שדים:

29. אדרת אליהו בראשית פרק ד פסוק כב (פרשת בראשית)

ואחות תובל קין נעמה. היא היתה ידועה בימי משה רבינו וישראל וכן כתב ואחות לוטן תמנע שהיתה מפורסמת. ודע שכל אלו נמחו ונעשו רוחות והמה ידועים ואין רצוני להאריך ולכן נכתבים כאן:

30. חזקוני בראשית פרק ד פסוק כב (פרשת בראשית)

וצלה גם הוא ילדה להכי כתיב ביה גם לומר אף היא שנבחרה לתשמיש אף היא ילדה ולא הועילו לה העקרים שהשקוה משום דאיכא גופא דלא מקבל סמא כדאיתא בפרק המפלת. וגם דהכא מתפרש אף כתרגומו. מה שמנה הכתוב אומנות של בני קין בשביל שנתקללה האדמה בשביל זקנם והניחו אומנותו היא עבודת האדמה ותפשו אומנות אחרת. [ואחות תובל קין נעמה תאומה].

31. בראשית פרק ו פסוק יז - כ (פרשת נח)

(יז) וְאֵנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת־הַמָּבּוּל מִיָּם עַל־הָאָרֶץ לְשַׁחַת כָּל־בֶּשֶׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רֹחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ יָגוּעַ: (יח) וְהַקַּמְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתָּךְ וּבָאתְ אֵל־הַתֵּבָה אִתָּהּ וּבְנֶיךָ וּנְשֵׁי־בְנֶיךָ אִתָּךְ: (יט) וּמִכָּל־הָחַי מִכָּל־בֶּשֶׂר שְׁנַיִם מִכָּל תְּבָיָא אֱלֹהִים לְהַחֲיֵית אֶתָּה זָכָר וּנְקֵבָה יִהְיוּ: (כ) מִהָעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ מִכָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיֵית:

32. אבן עזרא בראשית פרק ו פסוק יט (פרשת נח)

ומלת תביא אל התיבה מצוה על נח שלא יעזבם רק יביאם עמו להחיות זרע כל מין:

33. רד"ק בראשית פרק ו פסוק יט (פרשת נח)

שנים מכל - ר"ל שיהיו זוגים ואחר כך פירש הזוגות, ואמר זכר ונקבה יהיו,

34. רש"ר הירש בראשית פרק ו פסוק יט (פרשת נח)

לדעת חז"ל עברה ההשחתה גם אל בעלי החיים, והיא החלישה בקרבם את כח החיים; משום כך הוא מדגיש כאן: "ומכל החי": כל מה שכח החיים נשתמר בקרבו. (עי' בראשית רבה לא, יח). וכן הוא אומר כאן: "זכר ונקבה יהיו", ולא: "זכר ונקבה תביא"; הוה אומר: תכונת הזכר והנקבה תהיה טהורה, ולא מושחתת. דומה, שהוא רומז על כך גם בפסוק כ' - על ידי החזרה על תיבת למינהו: רק אלה שעודם בני מינם, שתכונת מינם נשתמרה ללא תערובת וללא זיוף. טהרת המין של הזוגות הניצולים מודגשת להלן (ז, ב) על ידי המלים "איש ואשתו": הזוגות הניצולים היו נקיים מכל השחתה; כביכול, בעת ההצלה הם התעלו על ידי ה', ויחסיהם נידונו כיחסי בני אדם. הן מקור השחיתות היה "השחתת דרך", ויסוד הצלת נח - אפיו ה"תמים".

ספר באר מים חיים - פרשת נח - פרק ו:יט (המשך)

ומכל החי שנים וגו' זכר ונקבה יהיו. לכאורה היה די באומרו זכר ונקבה יהיו ולמה כפל לו לומר מקודם שנים מכל תביא, ואולי לצד שאמר מקודם אתה ובניך ואשתך ונשי בניך, שאמרו רז"ל (בראשית רבה ל"ד, ז') ובסנהדרין ק"ח ע"ב) האנשים לבד והנשים לבד מכאן שנאסרו בתשמיש המטה, וכיוון הקב"ה כאן בדבריו גם כן לאסור גם לבהמות ועופות תשמיש המטה בתיבה ועל כן כפל דבריו לומר שיהיו מתחלקין לשנים זכר לבד ונקבה לבד, גם נודע כשהנקבה מקבלת מן הזכר נקראת לפעמים היא על שם הזכר, וכאן ריבה ביתור הלשון לומר זכר ונקבה יהיו כלומר בהוויתן יהיו זכר ונקבה ולא שתהיה הנקבה נקראת על שם הזכר, גם כי הנה בעת הזיווג נקראים בשר אחד כמאמר הכתוב והיו לבשר אחד, וכאן הזהיר כי שנים יהיו דוקא ולא אחד וכנאמר:

אלשיך פרשת נח

וכווננו לומר, אל יעלה על רוחך כי זכות נח הציל את בניו, כי הלא גם הוא בכף מאזנים לולא רחמיו יתברך כי מצא חן, ואיך יציל גם את בניו. על כן הביא שני כתובים אלו, אחד לשון יחיד על נח, ואחד לשון רבים על בניו, לומר כי כעבור סופה כו' וצדיק הוא נח נשאר ליסוד עולם, כלומר הוא לבדו. ושמה תאמר אם כן איך ניצולו בניו מה שאין כן לבני זולתו הפחותים מבני מאה שנה, על כן אמר כי המה בצדקתם הצילו נפשם, וזהו הפוך רשעים ואינם ובית צדיקים כו' אלה תולדות נח, כי בית צדיקים הם בני נח היו צדיקים בעצמם. ומה גם לאומרם בבראשית רבה בפרשה הקודמת לזה המאמר, כי מה טעם ונח מצא חן בזכות תולדותיו, וזהו אלה תולדות נח. הנה כי דעתם כי צדיקים היו, אלא שכוונת בעל המאמר זה היה כי לא הספיקו רק לעצמם. ולפי זה ידרש הכתוב כך ונח מצא חן כו', ושמה תאמר אם גם הוא הוצרך למצא חן... ושמה תאמר איש אשר אלה לו למה לא יספיק זכותו להציל את בניו, לזה אמר את האלהים התהלך נח, לומר כי כל צדקתו לא היתה רק ממנו לה' בביתו ובחומותיו, ולא יצא לישע עמו ללמדם דעת את ה' כאברהם, על כן מי שזיכה את הזולת כאברהם ניצולו זולתו בזכותו, כענין (לקמן י"ט כט) ויזכור אלהים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה. אך נח שאת האלהים התהלך בינו לקונו לבד, לא הציל רק את עצמו ולא ניצולו בניו בזכותו:

אלשיך על בראשית פרק ו פסוק יט (פרשת נח)

אמנם הנה כתבנו למעלה כי נח על פי מדת הדין לא היה ניצול, וזהו שאמר לו אלהים שהוא מדת הדין, קץ כל בשר בא לפני שהוא לגמרי, כי גם אתה לא תשאר כי אינך כדאי, אך עשה לך כו' שתצטער שם לכפרת עון. ועם כל זה צריך לצרף מדת הרחמים, כי ואני שהוא בצירוף רחמים, כענין וה' הוא ובית דינו, על ידי כן והקימותי את בריתי אתך. ושמה תאמר ומה צורך לזה והלא אדם בזכות בהמה תושיע ה', והנה בתיבה היה כל מין חיה ועוף ובהמה, לזה אמר את בריתי אתך שאתה העיקר. וזהו אומרו אתך, שאם לא כן הוא מיותר, ולא יאמר כי אם ואשתך ונשי בניך, מאי אתך, כלומר להחיותם אתך ניצולים בזכותך.

רבינו בחיי בראשית פרק ז פסוק כב (פרשת בראשית)

ואחות תובל קין נעמה. דרשו רבותינו ז"ל: (ב"ר כג, ד) אשתו של נח היתה, ונקראת כן על שם שהיו מעשיה נאים ונעימים. ויש אומרים, שהיא היתה אשת אשמדון אם אשמדאי והשדים נולדו ממנה. וד' נשים היו אמות השדים: לילית, ונעמה, ואגרת, ומחלת, ויש לכל אחת ואחת מהן מחנות וכתות של רוח הטומאה אין מהם מספר, ואומרים כי כל אחת מושלת בתקופה אחת מארבע תקופות שבשנה, ומתקבצות בהר נשפה קרוב להרי חשך, וכל אחת מושלת בתקופתה משעת שקיעת החמה עד חצות לילה הן וכל מחנותיהן. ועל כלן משל שלמה, וקרא אותם "עבדים ושפחות" שהיה משתמש בהם כרצונו. וד' נשים אלו, נשיו של שרו של עשו הן, ודוגמתו נשא עשו ד' נשים, כדמפורש בתורה. וגם רבותינו ז"ל האריכו במדרש (ב"ר כד, ו) בענין אדם הראשון, שכל אותן ק"ל שנה שהיה נוף בחטאו

שהוליד רוחין ושדין ולילין ומזיקין. וזאת מעלה ושלמות במין האדם שממנו הרוחניים שבגלגלי היסודות, גם ממנו יש רוחנים שכליים במרום, והבן זה.

ר' חיים פלטיאל בראשית פרק ד פסוק כב (פרשת בראשית)

וצלה גם היא ילדה. פרש"י שהשקוה כוס עיקרין כדי שלא תלד. וא"ת היאך ילדה, ותירץ הר' יוסף כהן זצ"ל דלכך כתיב גם היא, כלומר גם אותה שהשקוה ילדה.

הדר זקנים בראשית פרק ד פסוק כב (פרשת בראשית)

וצלה גם היא ילדה. אף על פי שלא היתה ראויה ללדת שהיו לו שתי נשים אחת לפריה ורביה ואחת לתשמיש וצלה היתה אותה של תשמיש וא"כ אינה ראויה לילד אפ"ה היה לה בן:

מושב זקנים בראשית פרק ד פסוק כב (פרשת בראשית)

וצלה גם היא ילדה. והלא השקה אותה כוס של עיקרין, א"כ האיך ילדה כי לכך נקראת צלה על שם שהיתה יושבת בצלו. וי"ל שלא השקה אותה היטב כוס של עיקרין ואירע כן שילדה, **אי נמי גדלה את בני אחותה על ברכיה לכך נקראו על שמה וכאלו ילדה אותם.** ד"א וצלה ומיד ויאמר למך. וא"ת מה ענין זה לזה. אלא י"ל למך למד לג' בניו ג' מלאכות לאחד רועה ולאחד תופס כנור ולג' לוטש. אמרו נשיו בעלנו זה שוטה שלמד מלאכות גרועות ופרשו ממנו אמר להן למך לנשיו האזינה לא על חנם למדתי לבני אומניות אלה כי איש הרגתי לפצעי שאדם אחד פצעני והרגתיו וגם ילד הרגתי שעשה לי חבורה ולכך הוצרכתי לג' אומניות הללו רועה לילך בשדה ואם יראה שונאי יגיד לי ותופס כנור ישמחני מעצבוני ולוטש יתקן כלי זין: